

OMLADINA

Glasiló narodno-radikalnega dijaštva.

Leto II.

Ljubljana, meseca kimovca 1905.

Štev. 6.

VSEBINA:

C. Premrl: Pred tržaškim shodom.

C. Premrl: Slovenske srednje šole.

F. V.: Statistika srednješolskih profesorjev na slovenskem ozemlju.

C. Premrl: O potrebi organiziranega izobraževalnega dela.

Listek.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.



Urednik **Ciril Premrl**. — Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**.
Izdaja konsorcij „Omladine“. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Drobiž.

K odhodu na narodno-radikalni dijaški shod v Trst: Slovenski dijaki potujejo skupno s češkimi izletniki dne 5. septembra zjutraj s poštnim vlakom ob 4:55 zjutraj iz Ljubljane (iz Maribora ob 11:34, iz Celja ob 1:50, iz Zidanega mosta ob 2:56 po noči). Kdor se pelje z brzovlakom (odhod iz Maribora ob 2:47, iz Celja ob 4:14, iz Zidanega mosta ob 4:48 po noči, iz Ljubljane ob 5:59 zjutraj) pride v Postojno ob 7:28 zjutraj. — Zajutrek. — Oglედovanje postojnske jame (Znižana vstopnina). — Opoldan skupen obed à 72 vin. — Odhod v Trst s poštnim vlakom ob 3:04 popoldan. — Kdor ne reflektuje na Postojno, se naj pripelje s tem poštnim vlakom naravnost v Trst (odhod iz Maribora ob 8:15, iz Celja ob 10:15, iz Zidanega mosta ob 11:08 dopoldan, iz Ljubljane ob 12:58 popoldan). Po prihodu v Trst takoj v »Narodni dom«, kjer se porazdele brezplačna stanovanja. — V hotelu »Balkan« skupen obed à 52 vin. in večerja à 60 vin. — Prijave za stanovanje in hrano nemudoma na »Prosveto« v Ljubljani!

Skupno delo in klerikalno dijaštvo. Na zadnjem shodu so sprejeli katoliški dijaki sledečo resolucijo: »Slovensko katoliško narodno dijaštvo stoji na stališču, da mora slovensko dijaštvo v skupnih narodnih in stanovskih vprašanjih skupno nastopati.« Tudi mi smo stali in stojimo na tem stališču. Opozarjamo pa katoliške akademike, naj pogledajo v spominsko knjigo »Po desetih letih« in naj preberejo na strani 28 naslednje vrstice: »Neizprosni boj torej še dalje!... Brez zveze z ostalim delom slovenskega dijaštva, ki Boga sovraži in zameta ter hoče naše ljudstvo dovesti v propast; da idealno-ponosno i preko tega dijaštva ter v neizprosni boju z njim bo slovensko katoliško dijaštvo v zaupanju na svojo mogočno Idejvodnico dosegalo in vresničevalo svoje velike načrte in ideale.« — Če ste enkrat tako zelo bojeviti, zakaj pa drugič sklepate resolucije, moledujete in prosjačite, naj gremo na skupno delo. Če je vaša moč tako velika, zakaj odklanjate v drugi resoluciji odgovornost od sebe in delate odgovorne druge, »one, ki imajo numerično večino in radi tega vodstvo v rokah«, ker se ni dozdal ničesar naredilo med dijaštvom za slovensko vseučilišče. Odkod vendar ta ponižnost, odkod naenkrat ta čut lastne nemoči in odvisnosti od drugih! Sicer ste dobro vedeli, da bi ne bilo s takim dijaškim shodom ničesar doseženega, a vi ljubite hrup in udarjate radi na veliki boben narodnosti, da bi zakrili mednarodnost, ki sili na vseh koncih in krajih na dan izza vašega klerikalizma. Mi hočemo delati za vseučilišče drugače, ne pa s praznimi resolucijami! Sicer je pa vaša navdušenost za slovensko vseučilišče jako sumljiva, dokler se dejansko in odkrito ne ločite od onih ljudi, ki jim je celo ljudska šola trn v peti. Če hočete res delati za vseučilišče, uplivajte na svoje državne poslance, naj bodo ti v državnem zboru možje, naj se ti spomnijo besed, ki so jih dali. Delajte za vseučilišče pri sebi in na sebi, ne rujte in ne vzbujajte pri ljudeh nezaupanja do vede, pristajte na

CIRIL PREMRL :

PRED TRŽAŠKIM SHODOM.

Še par dni — in slovenski dijaki pohite od vseh strani na naš slovenski jug — v Trst. Zbere se mladi slovenski zarod, da pregleda svoje vrste, pokaže račun svojega dosedanjega delovanja in si na podlagi dosedanjih skušenj začrta poti, ki vedejo do cilja — politična, gospodarska in kulturna osamosvojitve in rast slovenskega naroda. Važni in pomembni bodo ti dnevi za dijaštvo neposredno in za slovenski narod posredno. Važen bo shod za dijaško strujo, ki se zbere na njem in ki prestopi s tem korakom iz otroške dobe svojega razvoja v mladeniško. Tu se bo pokazalo, ali so ideje, ki jih zastopa, dovolj močne, da ji zagotavljajo in naravnost zahtevajo njen obstoj in njeno življenje ali ne. In če so dovolj močne, bo mladi dijaški zarod prisegel nanje in sklenil iti zanje v boj, da jih uveljavi. S tem pa postane shod tudi za slovenski narod izredne važnosti. Vsako gibanje se uveljavlja, ko prestopi dijaštvo šolski prag, tudi v narodu, se zaraste in vkorenini v njem, pusti v njem svoje posledice — postane občeno narodno gibanje.

Vsled tega je ta shod, na katerem se zbere največji in najmočnejši del slovenske akademične mladine, katerega se udeleže tudi odposlanci akademične mladine bratskih slovanskih narodov, izrednega pomena. Zaslužil bi, da bi se zanimala zanj tudi starejša generacija, da bi nam šla na roko s svojim nasveti, da bi dozorelost in izkušnje starejših preprečile, da se mladina ne prenaagli.

Ker je shod tolikega pomena in ker so njegove posledice dalekosežne, je treba, da se ga vsakdo udeleži še-le po treznem premisleku, da pride nanj z resnobo in v svesti si velike odgovornosti, ki jo prevzemamo nase. Vsled tega nam bodi v tem trenutku dovoljeno izpregovoriti še par besed, opozoriti na nekaj momentov, ki se nam zde važni in pokazati na nekatere napake, ki so se po našem mnenju dosedaj vrinile v naše gibanje.

Združile ste nas in družite nas dve veliki ideji: narodna in socialna. Iz teh smo izvajali konsekvence in tako je dobilo gibanje širše ozadje in nove znake. Gibanje se je porodilo v znamenju odpora proti obstoječim razmeram, v znamenju kriticizma. Šlo se je v boj proti indolenci, ki je vladala tedaj v starejši inteligenci in v dijaštvu, borilo se je proti osebemu terorizmu in proti temu, da bi se vklepalo dijaštvo v strankarske dogme. Zagotoviti se je hotelo dijaštvu prost razvoj, storiti ga neodvisnega in samostojnega. Povdarjalo se je, da je prva dolžnost priprava za narodno delo. In tudi praktično so že začela ferijalna društva izvrševati to nalogo.

To so bile vodilne ideje in to so bili znaki, ki so spremljali mlado dijaško gibanje. V teh znamenjih je postala začetkoma majhna struja močna, si je osvojila vedno več tal in zmagala vsaj med dijaštvom. Kakor v vsaki — in zlasti še v dijaški stranki — je bilo in je seveda tudi v tej različnih elementov, radikalnejših in zmernejših, takih ki bolj povdajajo eno in takih ki se bolj ogrevajo za drugo stran društvenega programa. Tudi o taktiki, ki naj se je oprime, je bilo ob različnih prilikah mnenje različno. Vse to je čisto naravno in slednjič le dobro znamenje, ki ostane lahko brez vseh slabih posledic. V ciljih smo vsi edini. Napačno pa je, če se je od te ali one strani zagrešilo proti onim momentom, ki so nas združili in storili močne. Napačno je bilo, kedar se ni pomislilo, da smo napovedali boj osebnemu terorizmu in strankarskim dogmam in kedar se je sklepalo kompromise s to ali ono stranjo. Kedar se je zagrešilo proti temu, nam je to vedno škodovalo.

Naloga shoda — po mojem mnenju glavna naloga — naj bo, da presodi in oceni dosedanje gibanje ter izloči iz njega, kar je slabega. Na podlagi vodilnih idej, ki so nam vsem skupne, naj se uglade in utrdijo pota, ki vodijo k skupnemu cilju. Ustvari naj se organizacija, ki bo močna vsled svojih idej. Postavi naj se program, ki nas bo družil, ki pa vendar ne bo omejeval posameznika in bo zmožen, da se vedno izpopolnjuje in napreduje. Zavlada naj v tej organizaciji disciplina, ki jo bodo jamčile odkritosrčnost, bratstvo, edinost in navdušenje za skupni ideal.

Če shod to doseže in prepričani smo, da doseže, ako prinesemo s seboj le nekoliko dobre volje in odkritosrčnosti, potem je izvršil svojo nalogo tako v prid dijaške naše struje, kakor v prid celega naroda. Potem odidemo s shoda močni in pomlajeni ter brez strahu za bodočnost.



CIRIL PREMRL:

SLOVENSKE SREDNJE ŠOLE.

Ogledali smo si letna poročila srednjih šol na slovenskem ozemlju o šolskem letu 1904/5. To nam je dalo povod, da izpregovorimo nekaj besed o teh zavodih in osvetlimo položaj, v katerem se nahaja slovensko srednješolstvo in srednješolsko dijaštvo.

Konstatiramo najprej, da je bila v 5. letu 20. stoletja, izvzemši samostojnih paralelk v Celju, na celem Slovenskem le ena slovenska srednja šola: **mestna nižja** realka v Idriji. Državne slovenske realke ali gimnazije nimamo. Ker se razširi idrijska realka prihodnjo jesen v višjo in ker nimamo za višjo realko še slovenskih učnih knjig, se bo moralo vsled odloka naučnega ministra tudi na tem zavodu v višjih razredih poučevati v nemškem jeziku. S tem izgubi tudi idrijska realka čisto slovenski značaj. Ministrova izjava, da nima nobenega razloga proti slovenskemu poduku v višjih

razredih idrijske realke, čim dobimo slovenske učne knjige, dalje dejstvo, da bo ta izjava tudi nekak prejudic pri morebitnem poslovenjenju državnih srednješolskih zavodov, nam daje povod, da se ponovno obračamo do slovenskih profesorjev in drugih merodajnih faktorjev, naj nam že vendar enkrat preskrbe slovenske učne knjige. Razmere so danes take, da je treba le malo dobre volje in malo več dela, in slovenske učne knjige dobimo. Tudi finančno vprašanje ne bo moglo delati preveč težkoč.*) Če bi se pa potem vlada ne hotela spomniti svoje obljube in če bi se izgovarjala, ali res nimamo nobenega slovenskega politika, ki bi se za stvar zavzel in jo znal tudi izvojevati? Sramotno je za nas itak, da nismo dosegli že davno vsaj ene slovenske srednje šole, da celo, da se zanjo skoraj niti potegovali nismo. Vse, kar smo dobili, so one ponižne paralelke v spodnjih gimnazijskih razredih; na Primorskem, Koroškem in na ljubljanski realki pa niti tega uspeha ne moremo zaznamovati, in vendar je že ta malenkost pripomogla do tega, da se je število slovenskih srednješolcev v zadnjih 25 letih več kakor podvojilo (1450 slovenskih srednješolcev l. 1880 proti 3300 l. 1905). Da je temu tako, priča tudi neprimerno večje število slovenskih dijakov, ki jih študira in izštudira na Kranjskem, kakor pa v obmejnih deželah. Slovenskih dijakov je že danes toliko, da bi lahko imeli 6 dobro obiskovanih slovenskih gimnazij in 2 realki. Dokler v tem pogledu vsaj nekaj ne dosežemo in dokler se temu razmerju vsaj deloma ne približamo, bo naš boj za slovensko univerzo brezuspešen in vsa naša šolska politika postavljena na glavo. **Kakor je škandal, da je v ustavni Avstriji na tisoče slovenskih otrok brez slovenske ljudske šole, ravno tak škandal je, da je nad 3000 slovenskih srednješolcev brez slovenske srednje šole.**

Druga stvar, ki bode v oči, je dejstvo, da je med profesorji srednjih šol po Slovenskem komaj tretjina slovenske narodnosti.***) Niti na Kranjskem ni tako, kakor bi moralo biti po razmerju dijaštva in narodnosti, mnogo slabše pa je še v obmejnih deželah. Vzemimo za primer samo Goriško! Na goriški gimnaziji je bilo letos 35 Nemcev, 194 Italijanov in 241 Slovencev, tedaj v razmerju kakor 7 : 41 : 52. Vseh profesorjev in suplentov, tudi onih na dopustu itd. je bilo 28. Med temi 12 Nemcev, 6 Italijanov in 10 Slovencev. Izmed 10 suplentov je bila polovica Nemcev.

Na goriški realki je bilo 54 Nemcev, 206 Italijanov in 110 Slovencev, tedaj 15 : 55 : 30. Profesorjev pa je bilo 11 Nemcev, 2 Italijana in 5 Slovencev. Izmed 9 suplentov je bilo 7 Nemcev. Oškodovani so torej očitno Slovenci, še bolj pa Italijani, in le čuditi se je, kako da zlasti slednji trpe to krivico. Tu bi morali Slovenci in Italijani složno postopati, da bi izpodrinili Nemce in da bi se izpremenila goriška gimnazija in realka v slovenske oziroma italijanske zavode.

Še slabše nego na Goriškem je na Koroškem in deloma na Štajerskem. Nemški profesorji nam ne škodujejo le s tem, da jemljejo mesta slovenskim

*) Primerjaj Žerjavov članek: »Slovenska višja gimnazija«. Omladina, I., 151.

**) Glej članek »Statistika srednješolskih profesorjev na slovenskem ozemlju«, ki ga priobčujemo v tej številki!

profesorjem, godi se nam škoda tudi v pedagoškem in narodnostnem oziru. Kako naj podučujejo v nižjih razredih slovenske dečke, ki še niso trdni v nemščini, ljudje, ki ne znajo niti ene slovenske besede, s katero bi tuintam priskočili na pomoč. Kako naj ti ljudje, če so razredniki, občujejo s slovenskimi stariši, ki jih pridejo vprašati za svoje sinove. Vsaj v nižjih razredih bi morali poučevati slovenske dijake slovenski profesorji; ravno tako bi morali biti izključno slovenski profesorji razredniki v oddelkih, ki jih obiskujejo Slovenci.

Kako uplivajo nemški profesorji v narodnostnem oziru na slovensko mladino in koliko dijakov so nam že odtujili in pripeljali v nemški tabor, nam klasično priča apostolsko delovanje prof. Binderja na ljubljanski realki. Ti ljudje smejo početi vse in dobe k večjemu od vlade še pohvalo. Da nam jih ne zmanjka, za to skrbi ravnoista vlada, ki nastavi na vsakem našem zavodu vsaj enega vsenemškega agenta. Zato se zgodi, da dobi zdaj pa zdaj kak Nемеc službo, ne da bi se izpraznjeno mesto prej razpisalo.

Do zdaj se je vlada izgovarjala, da manjka slovenskih prosilcev in da mora vled tega nastavlјati tujce. V kratkem to odpade, kajti usposobljenih slovenskih kandidatov bo v par letih čez potrebo. Gledali bomo tedaj natanko, kako in koga se bo nastavlјalo in tudi slovensko politično časopisje opozarjamo, naj vodi strogo kontrolo in naj ne pripusti, da bi jemali tujci domačinom kruh. Na profesorska mesta, kolikor jih po razmerju narodnosti in dijaštva pripada Slovincem, morajo priti Slovenci!

Tretja stvar, ki nam je vrnila pero v roke, je nepravilno razmerje med slovenskimi gimnazijci in realci. Med približno 3300 slovenskimi srednješolci je bilo letos le okrog 640 realcev. Na 100 gimnazijcev pride tedaj le 24 realcev, razmerje ni torej niti 4 : 1. V zadnjih dveh letih se je število realcev sicer zvišalo skoraj za 100 — večinoma vsled ustanovitve idrijske realke — vendar ni to razmerje glede na današnje potrebe nikakor zadovoljivo. Pri nas ni pravega zanimanja za realne študije in slovenski stariši mislijo, da zagotove svojim sinovom le tedaj lepo bodočnost, če jih dajo v gimnazijo. To pa ni res! Realcu je odprta široka pot. Ker tehnične vede vedno napredujejo, se bo rabilo tudi vedno več inženirjev, arhitektov, mehanikov, elektrotehnikov itd. Priporočiti je tudi dveletni kurz za geodezijo. Tehniku so odprte državne in privatne službe in ni se bati, da bi bila ta stroka tako hitro prenapolnjena. Da imajo realne študije lepo bodočnost, nam kaže dejstvo, da študira skoraj polovica čeških dijakov — in Čehi so v Avstriji najbolj praktičen narod — realko. Danes so na Slovenskem skoraj vsa mesta za tehnike zasedena od Nemcev in Čehov, tako državna kakor privatna. Naj bi torej več slovenskih dijakov študiralo realko; danes je to tem lažje, ker imamo slovensko reako v Idriji. Če vidijo stariši, da kaže deček veselje za realne predmete, naj ga dajo v realko in naj ga ne silijo v gimnazijo, kjer bi mu mogoče latinščina ali grščina delala večje težave, kakor predmeti, za katere kaže veselje in nadarjenost. Tudi učitelji lahko v tem oziru svetujejo starišem, saj oni najlažje zapazijo, kaj zanima njih učence.

To se nam je zdelo vredno splošno omeniti, ko smo pregledovali letna poročila naših srednjih šol. Število slovenskih dijakov je doseglo že precejšnjo višino, a še daleko ni previsoko, kakor mislijo nekateri. To bomo s številkami dokazali, ko prinesemo še nekoliko statistike.



F. V.:

STATISTIKA SREDNJEŠOLSKIH PROFESORJEV NA SLOVENSKEM OZEMLJU.

V skrbah za svojo in svojih mlajših tovarišev bodočnost, sem sestavil to statistiko po knjigi »Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens in Oesterreich. 1905. XIII. Jahrgang. Bearbeitet vom Regierungsrat Dr. Josef Diviš. (F. Tempsky).« Status ob novem letu 1905.

Da se tabela more prav rabiti, dodajam sledeče: Čez čas (30 let) služi na naštetih zavodih 11 ravnateljev in 10 profesorjev (4 klas. fil., 1 slav., 2 zgodov. in 3 mat.-fiz.). Če računimo, da ti izstopijo iz službe in da nastopijo na mesto ravnateljev razmerno: 4 klas. fil., 1 mod. fil., 1 slav., 1 germ., 2 zgodov., 1 matem. in 1 naravosl.; če upoštevam, da vsi zavodi niso dovolj oskrbljeni z učiteljskimi močmi in da se nekateri razširjajo (na pr. realka v Idriji in gimnazija v Pazinu se spopolnjujeta, gimnazija v Mariboru, v Ljubljani II., v Celju in druge dobivajo vedno več paralelk): če se vse to upošteva, izračuni se lahko za vsak predmet, koliko novih kandidatov pride pod streho še v doglednem času. Ozirati se je tudi na to, ne more li kdo drug poučevati istega predmeta vsaj v nižjih razredih.

Primeri: Matematika in fizika. 3 služijo čez čas, 1 postane ravnatelj, 3 mesta so izpraznjena, deloma suplentska, deloma definitivna, 2 ali 3 bodo na razpolago vsled razširjenja zavodov, toraj bo v doglednem času 3—5 let našlo 8—10 kandidatov s to skupino kruha na slovenskem ozemlju, vsi drugi bodo morali čakati.

Zgodovina. Čez čas služita 2, ravnatelja postaneta znabiti 2, 1 mesto je zdaj izpraznjeno, vsled razširjenja zavodov se bosta rabila 2, toraj v doglednem času dobi službe kakih 7 zgodovinarjev.

Klasična filologija. Kolikor mi je znano, sta izpraznjeni 2 mesti, kakih 5 novih se bo rabilo, čez čas služijo 4, na ravnateljska mesta računijo 4, to je skupaj prostora za 14 kandidatov. K temu lahko prištejemo še kakih 10 profesorjev, ki tekom 5 let dosežejo službena leta.

Dobro bodočnost kažejo moderni jeziki in matematika z deskriptivo; predpogoj je, da se razširjajo in ustanavljajo slovenske realke, obstoječe neslovenske pa poslovenijo.

Preseneti nas tudi veliko število suplentov, skoro $\frac{1}{4}$ vseh profesorskih močij, med temi 38 (16 slov.) brez skušnje. Komur ni nujne sile, naj ne

Kraj	Učni jezik	štev. razr.	Klas. (slov., nem., ital.)	slavistov (klas.)	slav. germ. (klas.)	german. (klas.)	italjansč. (klas.)	ital. franc.	franc. angl.	germ. franc.	germ. angl.	zgodovina	matemat. fizika	mat. desk. geometr.	naravsl. (mat., fiz.)	kemija (mat., fiz.)	risanje (geom.)	Skupaj	Suplentov
Gimnazije:																			
Celje	nemški	9	5 — 1 ^{a)}	1 ^{a)}	—	1	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	1	12 (1)	—
Celje (4 r.)	slov. - nem.	6	5 (5) 1 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	1 (1)	—	—	2 (2)	—	—	8 (8)	2 (2)
Maribor	nemški slov. - nem.	13	8 (5) 2 ¹⁾	—	1	2	—	—	—	—	—	3 (1)	2 (1)	—	1 (1)	—	—	17 (9)	4 (2)
Ptuj (deželna)	nemški	8	6 —	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	12 (1)	3 (—)
Celovec	nemški	13	8 (2) 1 ¹⁾	—	4	—	—	—	—	—	—	3	2	—	2	—	—	19 (2)	3 (1)
Beljak	nemški	11	6 (1)	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	11 (1)	—
Kočevoje	nemški	4	3 (1)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	6 (1)	—
Kranj	slov. - nem.	11	8 (7)	—	1	—	—	—	—	—	—	2 (2)	1 (1)	—	2 (2)	—	—	14 (13)	4 (4)
Ljubljana I.	slov. - nem.	16	10 (10) 3 ¹⁾	2 2 gršč. 1 lat.	2 (1)	—	—	—	—	—	—	4 (2)	2 (2)	—	3 (2)	—	—	23 (19)	4 (4)
Ljubljana II.	slov. - nem.	11	6 (6)	2	1	—	—	—	—	—	—	2 (1)	1 (1)	—	2 (2)	—	—	13 (13)	4 (4)
Rudolfovo	slov. - nem.	8	5 (5)	2	—	—	—	—	—	—	—	2 1 ¹⁾ a)	1 (1)	—	1 (1)	—	1	12 (9)	—
Gorica	nemški	13	9 (2) 1 ¹⁾	2	—	—	1	—	—	—	—	3	3 (2)	—	1	—	—	19 (6)	7 (1)
Trst	nemški	14	9 — 1 ¹⁾ 1 ¹⁾	1	2	—	1	—	—	—	—	2	3 1 ¹⁾	—	1	—	—	19 (1)	5 (1)
Pazin (6 razr.)	hrvatski	7	4 (1) 1 ¹⁾	1	—	—	1	—	—	—	—	2 (2)	—	—	2	—	—	10 (4)	4 (—)
Pulj	nemški	9	6 —	—	1	—	1	—	—	—	—	2	1 ¹⁾	—	1	—	1	13	1 (—)
Realke:																			
Maribor	nemški	7	—	1	—	—	—	2	1	1	1	1	1	—	1	—	1	12 (1)	3 (1)
Celovec	nemški	11	—	1	—	—	2	—	1	—	—	3 1 ¹⁾	1	—	1	—	2	16 (1)	4 (—)

Idrija (mestna)	slov. - nem.	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 (1)	1 (1)	—	1 (1)	—	1 (1)	6 (5)	3 (2)
Ljubljana	nemški	14	—	1	—	—	—	2	—	—	—	5 (2) 1 ¹⁾	3	2	1	—	3 (2)	18 (5)	6 (2)
Gorica	nemški	11	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6 (1) 1 ¹⁾ 1 ¹⁾	3 (1)	1	1 (1)	1 (1)	2	16 (4)	9 (1)
Trst	nemški	12	—	—	—	1	—	1	—	—	—	4 (1) 1 ¹⁾	2	1	2	—	3	17 (1)	4 (—)
Pulj (c. kr. mor- narska nižja)	nemški	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	6	—
Učiteljsča:																			
Maribor	nemški	—	1 (1) 1 ¹⁾ 1 ¹⁾	—	—	—	—	—	2	1	1	2 (1)	1 (1)	—	1 (1)	—	—	5 (4)	—
Celovec	nemški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 (1) 2 ¹⁾	1	—	—	—	1	4 (1)	—
Ljubljana	slov. - nem.	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	3 (3) 1 ¹⁾	1 (1)	—	2 (2)	—	—	8 (8)	1
Koper	slovenski	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2 (1)	—	—	1 (1)	—	1	5 (3)	—
Gorica	nem. - slov.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1 (1)	2 (1)	—	2 (1)	—	1	7 (3)	—
Skupaj		—	99 (46)	18	4	16 (1)	7	4	4	5	1	62 (21) 35 (13)	9	—	36 (17)	5 (1)	23 (3)	329 (124)	70 (25)

Opombe: 1.) Predmet v oklepajih pomenja usposobljenost samo za nižje razrede.

2.) Na ljubljanski I. gimnaziji poučujejo slavisti ob enem grščino, na II. ljubljanski pa en slavist latinščino. V Mariboru in Celovcu sta slavista ob enem kateheta.

3.) Na ljubljanski realki ima naravoslovec tudi popolno usposobljenost za fiziko, kemik pa za naravoslovje v višjih razredih.

4.) Števike v oklepajih pomenjajo, koliko je v tem Slovencev; slaviste sem računil vse za Slovence (slavist v Pazinu je sicer Hrvat). V skupinah modernih jezikov in deskriptivne geometrije dozdaj še ne poučuje niti eden Slovenec, kemik je samo eden.

5.) Pri učiteljskih vpoštevam samo profesorje z akademsko izobrazbo.

6.) Kjer je število razredov večje ko 8, so ostale paralele. Veronauk sem povsod izpustil. Ravnateljev in pomožnih učiteljev nisem štel.

7.) ¹⁾ slavist.

²⁾ germanist.

³⁾ filozof.

pomenja, da ima razun predmetov dotične skupine popolno usposobljenost tudi še za slavistiko, germanistiko ali filozofijo v višjih razredih.

gre suplirat brez skušnje! Poznam posebno filologe, ki suplirajo že po 2 in 3 leta sebi v škodo; če bi bili počakali še pol leta ali celo leto na vseučilišču in napravili izpit, bi bili po enoletnem supliranju definitivni! Vrh tega upoštevaj vsak, da ima kandidat s skušnjo prednost pred onim brez skušnje in ga celo lahko izpodrine od suplenture. Torej k skušnjam! Kdor jo bo imel, dobi še službo, omahljivci in počasneži pa le težavno ali celo ne!

Stremiti pač moramo tudi za tem, da bodo sčasoma na kranjskih srednjih šolah nastavljeni sami Slovenci, v obmejnih deželah pa po razmerju dijakov Slovencev.

Podobne tabele se sestavijo tudi za sodnike, zdravnike, živinozdravnike, inženirje, železniške in poštne uradnike i. t. d. Videlo se bo, koliko mest je praznih, na koliko mestih pa sedi mehko in toplo Nemeč ali Lah, kjer bi moral biti Slovenec. Tudi železnična in poštna ravnateljstva bodo morala sprejemati vedno več Slovencev za slovenske dežele; v tem oziru lahko dijaštvo mnogo stori na počitnicah, da pouči ljudstvo, da so uradniki za ljudstvo, ne pa narobe in hočeš nočeš bodo iskale razne oblastnije jezikovno sposobnih slovenskih uradnikov. Zato pa vi, ki nimate sredstev za visoke šole in tudi ne preveč upanja na podpore, ne prodajajte se, kakor nekdanj v bogoslovje, ampak prosite po prostovoljskem letu k železnici ali pošti itd., kjer že dolgo ni dovolj Slovencev. Kateri pa greste na visoke šole, izvolite si stroko šele po dobrem prevdarku in posvetujte se s starejšimi tovariši, posebno s takimi, ki ravno zapuščajo visoke šole in iščejo služb; taki imajo največ smisla za racijonelno izbranje poklica.



CIRIL PREMRL:

O POTREBI ORGANIZIRANEGA IZOBRAŽEVALNEGA DELA.

Imamo po naših deželah precejšnje število organizacij, kojih namen je ali bi vsaj moral biti izobrazba priprostega ljudstva. V mislih so nam razna naša društva: čitalnice, bralna in izobraževalna društva. V koliko vrše ta društva danes to nalogo, bo znano vsakomur, ki je nekoliko pogledal v njihovo preteklost in se seznanil z njih današnjim ustrojem. Že površen pregled nam pokaže, da ne odgovarjajo duhu sedanjega časa in sodobnim zahtevam, da so večinoma zaostala ter da so pravo mrtvilo. Žive pač le zato, ker so živele nekoč, ker so si ohranile lepe tradicije in bi bilo grdo in brez pietete, če bi se jih prepustilo naenkrat njih usodi. Pomena nimajo večinoma nobenega. Časovne potrebe in narodna navdušenost so jih vzbudile v življenje, izpolnile so svojo nalogo, danes žive ob spominih.

Vprašamo se lahko, ali so ta društva res čisto nepotrebna? Ne! Nepotrebna so taka, kot so danes; življensko silo in življensko nalogo pa dobe,

če se prilagodijo razmeram in potrebam časa, če se ločijo od tradicij, in si zastavijo nov kulturnen in socialen cilj. Bila so torišča, kjer se je zabavalo in navduševalo za narod, danes naj postanejo nadaljevanje ljudske šole, bodo naj prostori, kjer bo dobivalo ljudstvo duševne hrane, zajemalo in širilo svojo izobrazbo. Času primerne reforme jim je potreba; s tem dobe zopet pravico do življenja.

V čem naj obstoji ta reforma?

Prvič, društva ne smejo biti le shajališča in zabavišča posameznih slojev. Postaviti se morajo na najširšo demokratsko in ljudsko podlago. To velja zlasti za čitalnice.

Drugič, društvo ne sme smatrati, da je doseglo višek svojega delovanja s tem, če ima tuintam kak občni zbor, kjer se oddajajo častna mesta, če ima naročenih par časnikov, ki jih malokdo bere in če priredi vsako leto običajno veselico s petjem, igro in plesom. Zastaviti si mora širši in vzvišenejši delokrog. Danes izhaja in procvita lahko le izobražen narod. Ono primitivno in pomanjkljivo izobrazbo, ki jo prinese naš človek iz ljudske šole, naj izpopolnjuje in razširja izobraževalno društvo. To bodi življenska šola, ki dajaj priprostemu človeku sredstva, da se bo lahko umsko in nravno razvijal. Tu naj se mu tolmačijo sodobni dogodki, daje naj se mu po možnosti strokovna izobrazba, napeljuje naj se ga k samoizobrazbi, naj se ga dela zrelejšega in samostojnejšega.

Tega namena se s sedanjimi sredstvi ne da doseči. Koliko se upliva z različnimi veselnicami na umski in umetniški razvoj, to vprašanje pustimo. Kako pa je s branjem časopisja? Naša sodba je, da ne upliva na našega srednjega človeka izobraževalno, ampak da je k večjem v stanu, vzbuditi mu nejasne pojme in razvneti mu strasti. Dnevnik se čita hlastno in površno, zato se večinoma ne izlušči dobrega jedra in se glavno stvar prezre. S koristjo bi priprosto ljudstvo čitalo le, če bi imelo pri sebi človeka, ki bi mu razkladal in pojasnjeval. To pa ni vedno mogoče. Razmišljati bi bilo tedaj, da se branje časopisja po društvenih omeji. Brali naj bi se listi, ki izhajajo v presledkih, ki poročajo bolj kratko in pregledno. Večjo važnost je pokladati na strokovne in leposlovne liste. Namesto branja dnevnega časopisja pa naj bi stopili tedenski večerni sestanki s pogovori, kjer bi izobražen človek kratko in pregledno razjasnil najvažnejše dogodke, ki so se dogodili tekom tedna. Od tega bi pa imelo ljudstvo več hasni. (Konec prih.)



LISTEK.

Predavanja na našem shodu. : 1. Slovensko vseučiliščno vprašanje — iur. Ciril Premrl. 2. Poedinec in skupina, etika, vera, znanost — phil. Mihajlo Rostohar. 3. Evolucija, načelo dela in samopomoči — iur. Gregor Žerjav. 4. Narodnostno vprašanje — iur. Ivan Ušlakar.

V odseku za ljudsko izobrazbo bodo referirali: 1. O predavateljstvu — iur. Josip Zdolšek. 2. Ljudsko knjižništvo — phil. Josip Breznik. 3. Referat akademičnega ferijalnega društva »Adrije« — iur. Tomo Šorli. 4. Referat »Prosvete« — vet. Adolf Ribnikar.

V odseku za materijelno stanje slovenskega dijaštva: 1. Naš gmotni položaj: a) v Pragi — phil. Franc Kadunc, b) v Gradcu: phil. Janko Leskovec, c) na Dunaju — phil. Josip Habe. 2. Razgovor o ekonomskih momentih, ki se naj upoštevajo pri izberi poklica.

V odseku za dijaško izobrazbo: Življenje slovenskega dijaka — phil. Pavel Grošelj. 2. Srednješolsko vprašanje — phil. Andrej Ipavec. 3. Vseučiliška mesta slovenskega dijaka: a) Dunaj — vet. Adolf Ribnikar, b) Gradec — phil. Janko Leskovec, c) Praga — iur. Arnošt Rekar. 4. Naloge naših akademičnih društev — phil. Albert Kramer.

Na shodu narodno-radikalnega dijaštva so zastopana oficijelno slovenska akademična društva: »Adrija«, »Bodočnost«, »Prosveta«, »Slovenija«, »Tabor«.

Slovensko akademično ferijalno društvo „Bodočnost“ v Ljutomeru je izvolilo na IV. rednem občnem zboru v Ormožu dne 27. julija t. l. sledeči odbor: abit. Ivan Lesničar, predsednik; abit. Ferdo Križan, podpredsednik; cand. iur. Arnold Pernat, tajnik; stud. phil. Slavko Rajh, blagajnik; abit. Miha Stanjko, arhivar; cand. phil. Adolf Pečovnik in cand. phil. F. Mihalič, preglednika.

Ferijalno akademično društvo „Bodočnost“ v Ljutomeru namerava ustanoviti še letošnje počitnice dvoje potujočih knjižnic. To je znamenje, da se je pričelo društvo, ki je nekaj časa mirovalo, zopet gibati. Želeti je, da bi društvo zopet pričelo tudi s predavanji, ki so bila pred časom že v tako lepem tiru. Pozornost naj obrne društvo tudi izobraževalnim društvom in naj skrbi, da postanejo čitalniške in druge društvene knjižnice javne. Ker potrebuje »Bodočnost« za knjižnice primernih knjig, apeliramo na vse rodoljube, ki imajo primernih leposlovnih knjig, da jih podarijo mlademu društvu, ali pa da pripomorejo z denarnimi prispevki, da bo društvo doseglo svoj namen. Prispevke vsake vrste sprejema društveni tajnik, jurist Arnold Pernat v Ormožu.

Redni občni zbor „Prosvete“ se vrši dne 11. septembra v Ljubljani v »Narodnem domu« ob 6. uri popoldan z dnevnim redom: 1. Poročila odbornikov. 2. Volitev novega odbora. 3. Prememba pravil. 4. Slučajnosti. — Pričakuje se obilne udeležbe.

„Prosveta“. Dne 6. in 13. avgusta je imel urednik našega lista, iur. Ciril Premrl, dvoje predavanj v Št. Vidu pri Vipavi. Govoril je o lokalni zgodovini. S tem je zaključil cikel predavanj o tem predmetu, ki ga je začel v božičnih počitnicah. Vsega skupaj je bilo pet predavanj, ki se jih je udeleževalo povprečno po 150 poslušalcev, večinoma kmetijskega stanu. To je vsekakor za kraj, kjer so bila poljudna predavanja dozdej neznana

stvar, jako lep uspeh. Pri tej priliki opozarjamo tovariše, da naj si izbirajo sličen predmet za predavanja na deželi, zlasti za prva. Dela da to sicer precej, posebno kjer ni tiskanih virov, računati pa je, da bo ljudstvo z veseljem in zanimanjem poslušalo stvari, ki se tičejo njegove preteklosti. S tem se pridobi poslušalce, ki predavatelja tudi pozneje ne bodo zapustili, ko bo govoril o predmetih, ki so jim bolj tuji in na prvi pogled manj zanimivi. Navodila, kako je uporabljati arhive in sestavljati kronike, je izdalo pred kratkim „Zgodovinsko društvo v Mariboru“. Knjižica je dobra in jo priporočamo. — Prihodnji mesec priredi Premrl zopet ciklus 2 do 3 predavanj „O kmetškem položaju in njega reformah v raznih dobah.“

Akademično ferijalno društvo „Adrija“ je imelo letos svoj redni občni zbor 12. avgusta. Dnevni red je bil sledeči: 1.) Poročilo odsekov. 2.) Dijaška kuhinja v Gorici. 3.) Olajšanje dijaških potovanj o počitnicah. 4.) Shod narodno-radikalnega dijaštva v Trstu. 5.) Slovenska dijaška zveza in »Adrija«. 6.) Poljudna predavanja. 7.) Odborovo poročilo. 8.) Poročilo preglednikov. 9.) Volitve. 10.) Slučajnosti. Ad 1.) Odsek za narodne manjšine je podal občnemu zboru sliko o žalostnem položaju slovenskega prebivalstva posebno v dveh laških občinah v gradiščanskem okraju, Dolenjah in Zagraju, ki je v največji nevarnosti, da se popolnoma potujči, ako ne pride hitra pomoč. Sklenilo se je odposlati vsem našim narodnim društvom, denarnim zavodom itd. v Gorici tozadevno sprejete resolucije obenem s sliko stanja slovenskih manjšin v gori imenovanih dveh občinah. Predlog knjižniškega odseka, da se razvije čimvečja agitacija za stalne (občinske oziroma društvene) knjižnice ter da se stopi v dogovor z »Narodno prosveto« za nabavo knjig za eno potovalno knjižnico za narodne manjšine na Goriškem, je bil soglasno sprejet. Enako se je potrdil ukrep odseka za narodni kolek, s katerim se je odstopila uprava po »Adriji« uvedenega narodnega kolka ženskemu oddelku »Šolskega doma«. Ad 2.) Odboru se je naročilo sestaviti pravila in preskrbeti vse podatke za organizacijo »dijaške kuhinje« v Gorici, da potem društvo stopi pred javnost s popolnoma konkretnimi predlogi za ustanovitev takega za srednješolce prepotrebnega zavoda v Gorici. Ad 3.) V olajšavo dijaških potovanj o počitnicah so se pozvali odbor in člani, da preskrbe v vsakem večjem kraju na Goriškem olajšave glede prenočišč in prehrane za vse one, ki se izkažejo s tozadevno legitimacijo »Adrije«. Ad 4.) Za tržaški shod narodno-radikalnega dijaštva se je določil en oficijelen zastopnik društva ter so se pozvali člani, da se ga v čimvečjem številu udeleže. Ad 5.) Glede na »Slovensko dijaško zvezo« se je sprejela resolucija, s katero se smatra to društvo kot nepotrebno in škodljivo, ker je njegova namera le cepiti dijaške moči pri narodnem in kulturnem delu, ter se pozivlja goriške akademike, da ostanejo zvesti svoji dosedanji organizaciji v »Adriji«. Ad 6.) Ta točka se je razpravljala precej obširno. Povedale so se razne misli o snoveh, ki bi pri naših razmerah prve prišle v poštev pri predavanjih, kje naj bi se predavalo in kdo naj bi predaval. V »Narodni prosveti« imajo sedaj poseben predavateljski odsek, in upati je, da ne bo dolgo, ko se prične tudi pri nas z delom na tem polju

Ad 7.) Odborovo poročilo, v katerem je tovariš predsednik podal sliko vsega dosedanjega delovanja »Adrije« in naštel naloge, ki društvo še čakajo, se je vzelo na znanje. Ad 8.) do 10.) Po poročilu preglednikov se je volil odbor iz tovarišev Medvež, predsednik, Nedvešček, Boškin, Podgornik, Ličar, Bobič, pregledniki: Hrobat in Pirjevec. Nato se je zaključil ta občni zbor, ki se je pričel dopoldne in nadaljeval zvečer, ker se k slučajnostim ni nikdo več oglasil.

Odkritje Prešernovega spomenika se bo vršilo 10. septembra v Ljubljani. Dijaštvo se udeleži tega slavlja korporativno po društvih. V Ljubljano gremo skupno naravnost s tržaškega shoda. Če bi bil pa kdo zadržan priti na shod, naj prihiti vsaj v Ljubljano in se nam tam pridruži. Slovensko dijaštvo mora biti zbrano ta dan polnoštevilno v Ljubljani, da počasti največjega slovenskega pesnika. Za stanovanje naj poskrbi vsak že naprej, ker ga je pri tolikem številu gostov takrat težko dobiti. Podrobnejše podatke zve vsakdo v Trstu.

Število slovenskih visokošolcev l. 1892. in l. 1905. Kako narašča število slovenskih visokošolcev od leta do leta, se razvidi dobro, ako primerjamo statistiko, ki jo je priobčil Vencajz l. 1892 v »Vesni«, s statistiko, ki smo jo priobčili mi v letošnjem julijevem zvezku. Takrat je bilo 112 juristov (danes 250), 58 medicincev (27), 28 filozofov (202), 14 tehnikov (65), 15 drugih akademikov (41). Skupno je bilo pred 13 leti 227 slovenskih visokošolcev, med tem ko jih je zdaj 586. Število je tedaj naraslo za 359. Opaziti je, da imamo danes za polovico manj medicincev in manj veterinarcev (11:4). Druge stroke so vse narastle, število juristov se je podvojilo, tehnikov je skoro 5-krat, filozofov pa celo 7-krat več nego pred trinajstimi leti. Kako malo je znano, da je danes že toliko slovenskih visokošolcev, se vidi iz tega, da je »Slov. Narod« komaj pred par dnevi pisal, da jih je okrog 400. Eno tretjino je kar izpustil. Čemu pa nabiramo statistični material, če ga celo slov. dnevnik ne znajo porabiti!

Italijansko vseučilišče. Kakor znano, so si postavili Italijani, pred vsem pa italijansko dijaštvo, v vseučiliškem vprašanju za parolo: Trst ali nič! Zdaj se je začela edinost že krhati. Treznejši elementi so izprevideli, da je to prenevarna igra, ker bi utegnili dobiti Italijani — drugi del. Že na dijaškem kongresu v Tisni dne 6. t. m. je svaril inomoški docent Menestrina italijanske dijake, naj se ne prenagljijo in naj sprejmejo vladno ponudbo. Seveda je bil to glas vpijočega v puščavi. Na nekaterih poznejših shodih pa so zastopali tudi nekateri italijanski poslanci isto stališče, tako v zadnjih dneh poslanec Conči. Da so prišli treznejši elementi do tega stališča, dokazuje, da ni Italijanom, ki hočejo imeti vseučilišče v Trstu, toliko za njega kulturnen kakor političen pomen. To kaže tudi krik in vik, ki se je vsled teh dogodkov vzdignil zadnje dni v radikalnem in iredentovskem laškem časopisju, No, polagoma se mora tudi ta del prepričati, da ne gre z glavo skozi zid.

Koliko je slovenskih srednješolcev. Na Kranjskem je bilo v gimnazijah 1398 dijakov, na Štajerskem 667, na Koroškem 111, na Primorskem 440, v drugih krajih (Šušak itd.) 30; skupno je bilo tedaj letos 2646 slovenskih

gimnazijcev. V realkah je bilo na Kranjskem 430, na Štajerskem 12, na Koroškem 8, na Primorskem 190; skupno tedaj 640 slovenskih realcev ali če oboje seštejemo 3286 slovenskih srednješolcev. Te številke pa niso popolnoma zanesljive, ker nisem dobil za par zavodov letošnjih podatkov in ker je zlasti na Štajerskem in Koroškem mnogo Slovencev vpisanih za Nemce, na Primorskem pa za Italijane. Lahko rečemo, da je bilo letos 3300 slovenskih srednješolcev.

I. državna gimnazija v Ljubljani je imela, kakor posnemamo iz letnega poročila, začetkom šolskega leta 608, koncem leta 557 dijakov. Izstopilo jih je tedaj med letom 51. Med temi je bilo 456 Slovencev, 97 Nemcev, 4 druge narodnosti. Odliko je dobilo 76 dijakov (13,6%), I. red 394 (70%), ponavljalni izpit 31 (5,5%) II. red 32 (5,5%) III. red 18 (3%). To so jako ugodni uspehi. Izjemo dela le I. c razred (razrednik prof. Lederhas), kjer je bilo začetkom leta 65 učencev, a koncem leta jih je izdelalo le 35 in III. b (razrednik prof. Pavlin), kjer je izdelalo od 51 dijakov začetkom šolskega leta le 31 dijakov. Ali to so izjeme! Prava posebnost za nižje srednješolske razrede pa je II. b razred (razrednik dr. Korun), kjer so izdelali vsi dijaki med njimi 6 z odliko. Dasiravno vlada na tej gimnaziji še precej nemški duh (Dogodki ob priliki Schillerjeve slavnosti!), vendar je najvzornejši srednješolski zavod na Slovenskem. O modernem duhu, ki vlada vedno bolj na tej gimnaziji, pričajo tudi dijaški prosti govori. Lansko leto je zapustilo ta zavod 58 slovenskih abiturientov, med katerimi jih je izdelalo 13 maturo z odliko, letos (v poletnem terminu) 31. Med 26 učnimi močmi je še vedno pet Nemcev.

II. državna gimnazija v Ljubljani. Manj vesel kakor pri I. državni gimnaziji, je utis, če pregledujemo letno poročilo II. državne gimnazije v Ljubljani, Ustanovljen kot slovenska gimnazija, si je ohranil ta zavod slovenski značaj le deloma. Profesorji so razen enega vsi Slovenci, ravno tako dijaki (376). Kako so tu v nižjih razredih »čistili«, o tem je bil v zadnji številki govor. II. drž. gimnazija je prava pastorka med državnimi srednješolskimi zavodi. Temni, tesni prostori, kjer so dijaki skupno nabasani, ne odgovarjajo sedanjim zahtevam in so glavni vzrok da niso učni uspehi zadovoljivi. Tu trpe dijaki in postanejo nervozni profesorji. Dokler ne dobi ta gimnazija boljših prostorov, ne more procvitati. Nepravično je tudi, če se dele potem dijakom v tolikem številu nepovoljni redi iz vedenja, kakor se je letos v nekaterih razredih godilo. Tudi odrastli bi ne mogli mirovati, če bi sedeli skoraj eden na drugem, toliko manj je to pričakovati od dečkov pri 12—15 letu. Najbolj nepovoljni uspehi so bili v I. in IV. razredu. Čuden slučaj (!) je, da poučuje v obeh po več predmetov prof. Sinkovič. Skupno je izdelalo v vseh razredih 279 dijakov (75,5% proti 83,6% na I. drž. gimn). Odločujoč faktor in »duševni oče« večine dijaštva na tem zavodu je katehet dr. Pečjak.

Cesarja Fran Josipa gimnazija v Kranju je imela v šolskem letu 1904/5 12 razredov, 339 dijakov (333 Slovencev), izdelalo jih je 45 z odliko, I. red 200, ponavljalni izpit 55, II. red 27, III. red 12; maturo je delalo letos 21 kandidatov, izmed katerih je dobil eden ponavljalni izpit, trije pa so

padli. Kakšne razmere vladajo na tem zavodu, je dovolj znano; zato se za danes vzdržujemo vsake kritike.

Višja gimnazija v Novem mestu je imela ob sklepu letošnjega šolskega leta 219 dijakov (med njimi 213 Slovencev). Z odliko jih je izdelalo 18, I. red je dobilo 146, ponavljalni izpit 30, II. red 18, III. red 6 dijakov. Maturo je naredilo letos 14 abiturientov.

Mestna realka v Idriji. Pred štirimi leti se je otvorila mestna realka v Idriji. Mesto ji je sezidalo krasno šolsko poslopje, vreden dom za vzvišeno nalogo, ponos mesta. V zadnjem šolskem letu je štela štiri razrede in prihodnjo jesen se izpremeni z otvoritvijo petega razreda v višjo realko. Učni jezik je bil dosedaj skoraj izključno slovenski, Slovenci so bili profesorji in dijaki. Tudi v petem in višjih razredih se je nameravalo slovenski podučevati, dasiravno s pomočjo nemških učnih knjig. To bi se dalo slednjič za nekatere predmete tudi čisto z lahkoto izvesti. Seveda bi bil ta položaj le prehodni in gotovo se je že mislilo, da bi se spisalo v najkrajšem času slovenske učne knjige. Na ta način bi dobili v kratkem celo slovensko realko. Račun je prekrizalo naučno ministrstvo. Dovolilo je pač razširjenje v višjo realko, izjavilo istotako, da nima nobenega pomisleka proti slovenskemu učnemu jeziku, ko dobimo slovenske učne knjige; dokler pa teh nimamo, mora ostati učni jezik v višjih razredih nemški.

S slovensko višjo realko tedaj za enkrat ni nič. Naloga je sedaj, dobiti v najkrajšem času saj za najvažnejše predmete slovenske učne knjige. Profesorji, ki se niso pomišljali, da bi s pomočjo nemških knjig slovenski razlagali, bodo tudi kos nalogi, ki jim sedaj pripada. Upamo, da nam bo idrijski profesorski zbor preskrbel vsaj nekoliko slovenskih učnih knjig. Store to, tedaj bodo ravno oni, ki so nam slovenske srednje šole najbolj pospešili.

Iz letnega poročila, ki ga je ravnateljstvo izdalo letos, posnemamo, da je bilo na zavodu 144 dijakov; med temi le eden ni bil Slovenec. Učni uspehi niso posebno povoljni. Izdelalo jih je 7 z odliko, I. red jih je dobilo 83, ponavljalni izpit jih ima 15, II. red 32, III. red 7. Izdelalo jih je tedaj le 65,5%, kar je zelo malo. Vzroka smo iskali zastoj, tembolj ker je učni jezik slovenski in s tem dijakom učenje zelo olajšano in ker je tudi v vsakem oziru realka z učnimi sredstvi dobro preskrbljena. Povpraševali smo torej in reklo se nam je, da je temu kriva needinost v učiteljskem zboru. Povedalo se nam je več podrobnosti, katerih sicer danes nočemo priobčiti, s katerimi pa stopimo na dan, če se razmere ne zboljšajo. Za danes le to: Če ne bo discipline v učiteljskem zboru in če bodo gospodje izpodkopavali eden drugemu ugled, tudi med dijaštvom ne bo discipline in bo ugled profesorjev tudi pri dijakih padel. Če si to gospodje profesorji zapomnijo, bodo najbrž tudi učni uspehi boljši.

Velika realka v Ljubljani. Iz letnega poročila posnemamo sledeče: Učencev je bilo 556, med njimi 249 Nemcev (45,5%), 287 Slovencev (52%), 18 Italijanov (2,5%), 1 Čeh, 1 Španec. Izdelalo jih je z odliko 33 (6%), I. red: 306 (55%), ponavljalni izpit: 93 (16,5%), II. red: 105 (19,5%), III. red: 12 (2%). Slabše skoraj ni moglo izpasti. Posebno v slovenskih od-

delkih je bilo »čiščenje« grozno. Za vzgled I c razred. Razrednik je bil neki suplent Mazi. Vstopilo jih je v ta oddelek začetkom leta '48, med letom izstopilo 9. Od ostalih jih je dobilo koncem tečaja I. red 21, ponavljalni izpit, II. in III. red: 18. Od 48 dijakov, ki so začetkom leta izstopili, jih je izdelalo tedaj 21 (43%). Še lepše izgleda IV. b razred (razrednik nemški suplent O brist). Učencev 54, od teh je dobilo ponavljalni izpit, II. in III. red 29, zopet več nego polovico. To kriči po slovenski realki. V VI. a razredu (razrednik dr. B i n d e r) je dobilo izmed 30 dijakov, koncem tečaja le 11 prvi red, tedaj tretjina. Da tudi za državno blagajno na veliki realki v Ljubljani dobro skrbe, se razvidi iz tega, da je plačalo II. tečaj izmed 47 dijakov III. a razreda 33 učencev šolnino. Za slovenščino ni na realki posebno preskrbljeno, vendar bi bilo pri treh učnih urah v 7 razredu lahko več predavanj. Dobro je preskrbljeno za slovensko dijaško knjižnico, ki presega pač vse enake srednješolske. Marsikateri slovenski ravnatelj in knjižničar si jo vzame lahko za vzgled. Seveda je to v primeri z drugimi nedostatkami le malega pomena. Vendar svetujemo slovenskim starišem, da pošiljajo svoje sinove razun v idrijsko, tudi v to realko, ker le s tem, da bo vedno več in več slovenskih dijakov v tem zavodu, dobimo tudi na c. kr. realki v Ljubljani Slovenci večjo veljavo in zlomimo nemško premoč.

Razgled po štajerskih in koroških srednjih šolah. Na Štajerskem je slovenskih dijakov še vedno premalo. V primeri s Kranjci jih študira komaj tretji del. Realke ne gre skoro noben štajerski kakor tudi ne koroški Slovenec študirat. Leta 1902/3 je bilo na Štajerskem slovenskih realcev le 12, na Koroškem pa le 8. Res je, da so tu vse realke izključno nemške, a to vendar ni pravi vzrok, da jih tako malo študira. Vzrok tiči v tem, da naše ljudstvo ne pozna srednješolskega ustroja in misli, da realka ne pripelje do tistega blagostanja, kakor ga želi svojim sinovom. Tovariši štajerski akademiki, poučite ljudstvo, poskrbite, da gre več Štajercev in Korošcev v srednje šole in tudi v realko. Da bi dijaki ne imeli zmožnosti tudi za realne študije, na to ni misliti, zlasti ker vemo, da so štajerski in koroški dijaki navadno pridni in nadarjeni. Od 79 Slovencev, ki so obiskovali letos celovško gimnazijo jih je izvršilo 27 z odliko, tedaj 34%. To je vendar dober dokaz. Ako prištejemo še gimnazijo v Mariboru, v Ptujju, dalje Gradec, Beljak in Št. Pavel ter štajerske in koroške realke, lahko rečemo, da je bilo na Štajerskem in Koroškem 778 gimnazijcev in okrog 25 realcev.

Primorsko srednješolstvo. Na Primorskem je bilo letos okrog 630 slovenskih srednješolcev in sicer v gimnazijah: Gorica 241, Trst 152, Pazin 35, Pulj 12 (?), v realkah: Gorica 110, Trst 78, Pulj 2 (?). Skupno tedaj 440 gimnazijcev, 190 realcev. Izmed slovenskih dijakov študira primeroma največ Primorcev realko. Slovenskih paralelk ni nikoder, v Gorici se poučuje na gimnaziji v I. razredu verouk v slovenskem jeziku. Drugod tudi tega ni. Učni jezik v Pazinu je hrvaški. Pazinska gimnazija je štela letos 6 razredov in bo v dveh letih popolna. Čudno je, da je v deželi, kjer nemški živelj pred slovenskim, italijanskim in hrvaškim popolnoma izgine učni jezik na državnih šolskih zavodih nemški. To je mogoče le v Avstriji in na — Ruskem.

Slovenska stenografija. Kakor razvidimo iz srednješolskih poročil, se je slovenske stenografije učilo jako malo dijakov. To celo tam, kjer se ta poučuje kot prost predmet. Tudi v Ljubljani je obiskovalo slovensko stenografijo mnoge manj učencev nego nemško. To je napaka, ki izvira iz tega, da mislijo dijaki le na najbližjo bodočnost. Dokler imamo nemške srednje šole in nemške univerze, bo v šolskih letih dijaku pač več koristila nemška stenografija. Ali že tu pride človek mnogokrat v položaj, da bi mu več služilo znanje slovenske stenografije. Popolnoma nasprotno razmerje kakor za časa študij pa nastane, ko stopi človek enkrat čez šolski prag, v življenje. V vseh izobraženih stanovih bo rabil tu Slovenec znanje slovenske stenografije. V življenju bo ta služila slovenskemu uradniku desetkrat več, nego nemška, pa tudi že za časa visokošolskih študij mu bo prinesla lahko že kak krajcar. Slovenskega jurista, ki bi mu znanje slovenske stenografije ne lajšalo službe, skorej ne poznamo. In tako je tudi v drugih službah in stanovih. Slovenski dijaki, učite se nemške stenografije, a ne zanemarjajte slovenske! To je tem lažje, ker se človek druge brez vsakega truda nauči, če zna eno. Zakaj da se uči na pripravnicah, ki jih obiskujejo slovenski pripravniki, nemško stenografijo in ne raje slovenske, nam je uganka. Slovenskemu učitelju ne koristi znanje nemške stenografije skoraj nič, slovenska bi mu pa mnogo. Naj se temu odpomore! Tudi ravnateljstvo in profesorji naj bi ob začetku leta spominjali dijake, naj se uče poleg nemške tudi slovenske stenografije!

Izobraževalnih društev (kakor Čitalnic, Bralnih društev, Slov. kat. izobr. društev itd.) je bilo, kolikor nam je bilo mogoče zvedeti, koncem leta 1904 na Slovenskem 331. Na Kranjsko jih odpade 150, na Štajersko 108, na Primorsko 90, na Koroško 8. Od teh jih je bilo v »krščanski socijalni zvezi« 70 kranjskih, 30 štajerskih, 8 primorskih in 6 koroških. Ena tretjina izobraževalnih društev je tedaj klerikalnih in organiziranih. Drugim manjka organizacije. Predavanj je bilo v društvih, ki pripadajo »Zvezi« predlanskega leta 389. Za ostala društva nam manjka podatkov.

Pravila za bralce. 1) Ne beri nikdar, če bi imel s tem zamuditi potrebno delo, kajti dolžnost je prva. 2) Beri le dobre knjige; čas našega življenja ni tako dolg, da bi ga smeli tratiti z nepotrebnim in slabim čtivom. 3) Ne beri hlastno in površno, kajti to pripelje človeka do polovičarstva, netemeljitosti in nejasnosti. 4) Beri s premislekom; le na ta način boš spravil na dan zlato, ki je v knjigi. 5) Ne beri predolgo časa vzdržema, ker se drugače preveč utrušiš. 6) Ne beri ničesar, kar presega tvojo starost in tvoj razum, kajti neprebavljiva jed ne prinaša nobene koristi. 7) Beri take knjige, ki so te duševno posebno zadovoljile, vedno zopet in zopet, kajti na ta način ti preide njihova vsebina v meso in kri. 8) Beri tudi, če je mogoče, glasno v družinskem krogu, kajti izmena misli, ki je s tem združena, je zmerom plodonosna. (Po dr. Schulze-jevi knjigi „Freie, öffentl. Bibliotheken“.

Priloga 'Omladini'

št. 6.

SONETI.

I.

Igrajo bajno pesem valčki v noči,
okoli koč, v njih stédi. Zéfir piha
čez plan jezérsko in ljubezen diha.
Ozira se starósta — Krim h koči,

kjer čolnič v lune svitu loči,
in dve ljubeči srci voda tiha
odnese v daljo . . . Čuješ Krim-li vzdih
tesnó objetih src v ljubezni vroči? . . .

Jezéra ni več danes, razprostira
se polje tod . . . Prijatelj, sreča mlada
jednako mine. Stopinje čas pobira

naprej in zob njegov in nas napada.
Na mlade dni se starost še ozira,
trenutkov srečnih se spominja rada.

II.

Res hudo so, oj Tantal, tebi kazen
bogovi dali, ko so odločili,
da gladnost, žeja naj bi te morili
če prav bi blizu bil ti vžitek razen.

Zaman neštetokrat si kakor blazen
iztegnil roko po ovočju, pili
vodé ti nista ustni, umaknili
bogovi so ju . . . záte zta prikazen! . . .

Osoda je i meni usodila,
da moram po najdražjem koprneti,
ne da bi želja se mi izpolnila.

Ko Tantal vedno moral bom živeti,
videč te blizu sebe, oh nemila, . . .
v objemu pa ne bom te mogel zreti! . . .

S. C.

NAJINA POT.

SPISAL SPITIGNJEV.

To je bilo oni lepi pomladnji dan.

Vstala je blesteča, opojna zarja in pojila izginjajoče črte obzorja
s svojo harmonijo. In v linah se je prebudilo zvonjenje in polnilo
rosna polja in pozdravljalo krasni, mladostni dan. Trepetaje v svojem
blesku se je dvigalo solnce in je lilo gorko luč med svet . . .

In takrat —

Svetla pot se je vila po ravnini, in na nji sva se srečala v žaru
pomladi jaz in ti. Videl sem tvoje oči in v njih sem zrl tvojo dušo. Bila je
čista, bela kot lilija. In ne vem, zakaj, nekaj se je vzbudilo tisti hip v meni,
česar do takrat še nisem poznal. Zdelo se mi je, da je nevidna božja moč
zvezala najini srca z nepretrgljivimi, večnimi vezmi.

Mirjam, takrat sem te začel ljubiti.

Objela sva se in šla dalje po oni svetli, beli poti čez neskončno
ravnino, in solnce se je smejalo, bila je pomlad krog in krog . . .

In pravila si mi, da me ljubiš, da nočeš več živeti brez mene. Ej,
ljubica, tistikrat sta se združili najini duši v eno samo, midva pa sva se
poljubljala in sanjala sva san o življenju; bil je tako lep, opojen! . . .

Kakor čarobna indijska pravljica si prišla, kipeča v veselju, radosti in razkošju. Tiho, lahno si se približala, da nisem slišal tvojih korakov. Moje oči so se dvignile in uzrle so tebe pred sabo...

Pred nama pa je bila neizmerno dolga bela pot in vila se je v neznano daljavo, končavala se je tam nekje, kjer se stika nebo z zemljo...

In midva sva stopala dalje po tej cesti, in solnce je sijalo, radost je bila v najinih srcih...

In ali še veš, Mirjam, kako so prišle potem one krasne, prelestne noči?...

Takrat se je nad nama odklenilo nebo.

Vzdrknila je sijajna zvezda z nebesnega svoda, začrtala za sabo blestečo sled in izginila nekje v neskončnosti.

Privila si se k meni. Še veš, kako si mi šepetala?

»Kaj-ne, dragi, najina ljubezen ni taka, kakor ona zvezda?«...

Ne, dušica, ne! Najina ljubav je kakor solnce, ki plamti v večnem, čistem ognju, ki utone vsak večer v morju le zato, da vstane drugo jutro zopet še krasnejše, še prelestnejše, kot je bilo poprej...

Ob tistih lepih večerih pa se je znova vila pred nama ona bela, svetla pot in še vedno je bila dolga, neizmerna, končujoča se pri stopnicah, ki vedejo v nebo...

Potem, potem so pa prišli ljudje, zlobni ljudje in hoteli so nama zastaviti to pot.

»Ne pojdeta dalje po tej poti!«...

Pesti so se jim krčile, oči so jim žarele v zavidnosti, zlobni jeziki so jim sikali kletve. A midva sva jih prezirala, vredni niso bili odgovora — in zmagala sva.

In še vedno hodiva naprej po beli cesti, pa zdi se mi, da se bližava vedno bolj njenemu koncu, ki vodi v nebo...

Da, Mirjam, ta pot vodi v nebo --

Čuj!... Kot v sanjah drhti vse polje, tam v dalji nekje šumi morje, nad vsem je razlita kipeča solnčna luč, ... In gori v visokih linah klenkajo zvonovi veselo, praznično...

Midva pa greva dalje, dalje, in z nama gre tiha radost in — življenje...



EN NASMEH.

SPISAL SAHALIN.

Tako tiho, žalostno je zunaj.

Kakor dolge niti padajo snežinke ena za drugo, dolgočasno in monotonno. Iz dalje se oglašajo zvonovi trudno in zamolklo.

Ivan Lavrič sedi pri pisalni mizi. Glavo ima oprto z rokami in njegove oči zro zaspano na zimsko oblečeno cesto.

Žalostne misli mu blodijo po glavi.

Kmalu bo pol leta, kar se je pričel mučiti z duhomornim pisarniškim delom.

Kako drugače je bilo vse pred enim letom!

Živela sta mu takrat še otec in mamica, hodil je veselo si žvižgaje po teh ulicah, spremljal svoje tovariše na led in se tam z njimi drsal. Življenje se mu je smejalo od vseh strani in on se je smejal z življenjem.

Kako je bilo to prijetno in zdaj je minilo!

Sedemnajst let je star Ivan Lavrič in že ga je začela preganjati nemila roka usode. Gledal je svoje tovariše, ki so še vedno tako veselo in razposajeno stopali zjutraj proti gimnaziji, polni smeha, polni šal. On pa mora sedeti za mizo, poslušati sitnosti svojega šefa in pisati in pisati naprej in naprej dolgočasne, duhomorne stvari. In temu ne vidi nobenega konca, nobene izpremembe.

Žalostno, žalostno!

Neprijetni so taki momenti v življenju, ko bi se človek najraje vlegel, položil svojo glavo kamor si bodi in zaspal, tako zaspal, da bi se nikdar več ne prebudil. — Kadar vidi človek vse svoje življenje odprto kakor knjiga pred seboj, pusto dolgočasno, brez veselja, nobenih upov, nobenih zlatih gradov, nič in nič, samo delaj — drugi pa se veselé, hodijo v gledališče, hodijo na plese, imajo lepe ljubice in vse, kar jim srce poželi. Sredi mladosti, sredi lepih sanj, prijela ga je usoda neusmiljeno za lase, da se je zbudil iz te lepe omotice, in pogledal v to žalostno življenje. — On pa bi tako rad še sanjari, slikal si svojo prihodnost, omamljivo in polno solnčnih stranih — toda, tega je zdaj konec — konec za vedno!

Otec mu je umrl, njemu je sledila mamica, sestra služi pri tujih ljudeh, mlajši bratec je sprejet v sirotišnico, on pa je izstopil iz gimnazije — kdo bi ga naj podpiral — in pričel si je služiti v pisarni svoj kruh. Konec drame!

Ivan Lavrič se je potapljal s solzami v očeh v teh mislih.

Tedaj pa je prišla po cesti prav tik mimo pisarne Maša.

Kakor pomladansko solnce, gorko in dobrodejno vprle so se njene ljubeznive oči v okno, kjer je sedel Ivan Lavrič. Nalahno je pokimala z glavo, majhen smešek šinil ji je preko lic in odišla je naprej, lahko kakor snežinke, ki so padale z nebes.

Na glavici malo čepico, lasje ob straneh čela posejani s snežinkami in obrazek razvnet od mraza. Tako je šla mimo, kakor mlado življenje in tako se je zazdel njen ljubezniv nasmeh Lavriču, kakor bi se zasmejalo zlato pomladansko solnce v njegovo sobico, kakor bi zadišalo v nji po dišečih pomladanskih rožah.

Izgubile so se namah neprijetne, žalostne misli, žarek mladosti in veselja šinil je iz njenih oči v njegovo srce in ustvaril tam druge veselejše misli.

Ivan se je nalahko smehljajal.

Videl se je na deželi, solnce se je poslavljaljo, pokojen mrak se je vlegel na zemljo v tistih julijskih večerih.

Takrat so šli navadno na izprehod po dolgih drevoredih mamica, bratci in sestrice njegovega tovariša.

Med njimi je bila tudi Maša. Vedno vesela, vedno živahna — kako je bilo to prijetno!

Navadno je hodil on ob njeni strani. Pripovedovala mu je nebroj najrazličnejših stvari, smejala se je tako rada in v enomer spraševala: »Ne verjamete?« »Ne verjamete?« On pa se ji je moral smejati in verjel ji je vse.

In smejati se je moral Ivan tudi zdaj, ko se je spominjal minolih časov.

Toda, kakor zahrbtna žival, ki naenkrat naskoči svoj plen, tako nenadoma prišla mu je v glavo misel: »Nikoli več, nikoli več«! — »To so sami spomini, ki naj te moré, to so spomini, ki jih ima mogoče tudi Maša še in ki jih bo kmalu pozabila . . . Kdo ne bi pozabil revnega pisarja. — Maša, ljubi Ivan Lavrič, to je simbol tvoje mladosti, tvojih sanj. Videl si, kako je šla mimo sveža in vesela, polna lepih nad, nasmehnila se ti je samo, ko je šla, pa je izginila in ne bo je več nazaj . . . Le poglej, ljubi Ivan Lavrič, zdaj skozi okno, in ne boš videl več Maše, ne boš slišal več njenega smeha, nikdar več — nikoli več«!

In Ivan Lavrič se je ozrl na cesto. Kakor dolge niti padale so snežinke ena za drugo — tako dolgočasno in monotono. — Maše pa ni bilo nikjer in nikjer —.



IZ KAROLOVEGA DNEVNIKA.

SPISAL S. C.

Karol je bil nekdanj ministrant pri sv. Jakobu; njegova sestra Mici pa farovška kuharica.

Koliko je pojedel tedaj Karol cibebov, to se ne dá povedati; koliko cukra speljal iz omare, je nemogoče preračunati! Vedno je imel polne žepe orehov, cibeb, mandeljnov in drugih sladkih stvari, ki je vse »poštenim potom dobil v župnijski kuhinji«.

A on tega ni bil nikoli vzrok, ampak orehe so pojedle miši, sladkor mravlje, mandeljne pa imajo posebno radi gospod župnik. Tako je bil ministrant vedno čist.

Ob nedeljah pa je tudi Karol kosil pri župniku, ki je bil njegov stric. Karol je jedel za tri, zakaj pa ne, »saj je imel samo enkrat v tednu dobro«.

Spet je bila nedelja.

Župnik je povabil tudi nekega bivšega sošolca, tedaj kaplana v sosednji fari. Pred kosilom pa ga je naučil, kako naj stori, da bo dobil več pečenega jagenčka.

»Jaz bom povedal kak izrek iz svetega pisma, ki se nanaša na rezanje, in bom odrezal kos pečenke. Tudi ti tako stori, Karol pa bo v zadregi in ne bo nič odrezal«, tako ga je podučeval.

Rečeno, storjeno! . . . Sedli so h kosilu.

Na mizo je prišel jagenček.

Župnik je vzel nož, odrezal kos pečenke in rekel: »In Jezus je kruh razlomil, ter ga dal svojim apostolom.«

Kaplan je storil isto in rekel: »Peter je potegnil meč in odsekal Malhu desno uho«.

Kaplan in župnik sta gledala kaj bo storil Karol; a ta ni bil kar nič v zadregi, rekel je: »Prišel je Jožef Arimatejec in zavil Jezusovo telo v tančico«. Pri tem je vzel servijeto in zavil celega janca vanjo, ter odšel s pečenko na grad.

Debelo sta gledala črna gospoda, a jagenčka ni bilo nazaj.

Karol se je tačas mastil ž njim na gradu in dobrodušno delil z debelim pudelnom, ki je prišel mimo.



načelo, ki je vodilno pri znanstvenem vseučiliškem delovanju, priznajte vedi in znanstvu svobodo! Kajti povemo vam, mi hočemo vseučilišče in ne kakih škofovih zavodov v večjem štilu. Dokler se sami korenito ne izpreobnete, dotlej bo vaša navdušenost zelo sumljiva in bodo prepozorna tudi enaka »obžalovanja«, kakor ste ga izrekli v 4. resoluciji. Naš shod ste hoteli preprečiti ali vsaj otežiti. Pri sestanku zaupnikov ste se dali sicer prepričati, da bi vseslovenski dijaški shod v letošnjih počitnicah ne mogel uspeti, takrat ste tudi vi to pripoznali in glasovali, da se preloži, zdaj pa hinavsko obračate oči in pravite: radikalci so ga preprečili. — Tudi vaše »začudenje«, da ni narodno-radikalno in svobodomiselno dijaštvo ničesar storilo, da nastopi slovensko dijaštvo korporativno ob priliki odkritja Prešernovega spomenika, je prišlo prepozno. Davno je že preskrbljeno, da nastopijo naša društva korporativno. Toda, gospodje krščanski akademiki, ali ste mislili, da moramo za vas mi skrbeti. Saj niste menda otroci, da bi se nas morali držati, kakor otrok materinega krila. Kako naj pridemo mi do tega, da bi vabili na ta dan v svojo sredo vas, naslednike in somišljenike Prešernovih sramotilcev in preganjalcev? Kamniti spomenik hočete častiti, živega Prešerna ste kamenjali! Danes si ne upate več sramotiti Prešerna, sramotite in nasprotujete onim, ki delajo v njegovem duhu. Včeraj ste kričali: Križaj ga!, zdaj pa se hočete pridružiti onim, ki mu kličejo: Hosana! — Vidite, gospodje katoliški akademiki, tako je! Ne igrajte dvoje ulog, eno, kadar ste med seboj, drugo v javnosti. Ne izrekajte svojega »obžalovanja« in nikar se ne »čudite«, dokler se korenito ne izpremenite! Ne prisegajte na slovensko zastavo, dokler vam ukazuje Rim, ne pridružujte se častilcem Prešernovim, dokler stojite v življenju na strani onih, ki so ga črtili in skušali ugonobiti! Dvema gospodoma ni mogoče služiti. Kedar bodete malo bolj ponižni, malo boljši Slovenci in malo bolj Prešernovega duha, takrat bo skupno delo lahko! *Premrl.*

Klerikalni shod. Zadnje dni avgusta je imelo »kršč.« misleče dijaštvo shod v Ljubljani, obenem se je vršil tudi občni zbor »Lažizveze«. »Slovenec« poroča, da je bilo navzočih »veliko število oseb«. Koliko da je bilo med tem »velikim« številom dijakov, tega ne pove. Ker je »kršč.« misleče dijaštvo le privesek klerikalne stranke, zato se je ta potrudila, da dostojno sprejme svojo »avantgardo«. Od škofa Jegliča pa doli do Gostinčarja je bilo vse komandirano na shod. Večina si je shod sicer odpustila in privoščila le — komerz. Posebne nesreče se ni zgodilo. Dr. Krek je zagrešil zelo poetičen govor. Škof Jeglič je povedal veliko resnico, ko je rekel, da delajo katoliški dijaki po geslu: Z Bogom »za narod«! Klerikalci so rekli narodu že davno »z bogom« in danes jim ni za narod, ampak zase in za Rim. Phil. Robida je napival, kakor vselej, nežnemu spolu.

V boj proti alkoholu. Med najslabšimi navadami, ki uplivajo pogubno na razvoj našega naroda in ovirajo нравni in gmotni napredek, je prevelika udanost do pijače. Koliko alkoholizem škoduje, tega ni mogoče preceniti. To bo najhujša rak-rana na našem narodnem telesu. Njegove posledice so tembolj pogubonosne, ker uplivajo pogubonosno ne le na posameznika, ampak potom posameznika i na celo skupino. Povsod drugod, kjer so

zapazili to nevarnost, so se ji postavili v bran. Začelo se je veliko protialkoholično gibanje, ustanavljali v ta namen časopisi in društva, opominjalo se je na to socialno bolezen z besedo in s peresom. Velikih zaslug si je pridobilo v tem gibanju zlasti prostozidarstvo. V zadnjem času šele se je začelo to gibanje tudi na Slovenskem. Dobili smo tudi že list, ki je posvečen protialkoholičnemu gibanju na Slovenskem. To je »Piščalka za abstinence, pívce in pijance«. List izhaja mesečno enkrat in bo, kolikor se da razvideti iz prve številke, dober. Prinaša tudi leposlovna dela. Uredništvo in upravníštvo mu je na Jagnjenici, pošta Radeče pri Zidanem mostu. Do konca leta znaša naročnina 2 K. List toplo priporočamo!

Svoji k svojim! Če kdo, mora slovenski dijak gledati, da kupuje vse svoje potrebščine pri Slovencih. Ob začetku šolskega leta je naša dolžnost, da posetimo sami naše narodne tvrdke, a da tudi pregovorimo svoje kupovati pri njih. Imamo dovolj Slovencev, ki lahko ustrezéjo vsem našim naročilom in prav nepotrebno bi bilo, da bi še mi s svojo zanikarnostjo podpirali ošabnost in premoč nehvaležnih tujcev. — Nevstrašeno in odločno mora v boj radikalna slovenska mladina za načelo: »Svoji k svojim!« Na delo torej!



Lavoslav Schwentner
~ ~ ~ ~ knjigotržec v Ljubljani ~ ~ ~ ~
Prešernove ulice št. 3
priporoča
učne knjige za vse šole
v najnovejših predpisanih izdajah
— ter vse druge —
šolske potrebščine.
Zunanja naročila izvršuje točno po poštnem povzetju.